

Predmet C-330/24**Zahtjev za prethodnu odluku****Datum podnošenja:**

6. svibnja 2024.

Sud koji je uputio zahtjev:

Nejvyšší správní soud (Češka Republika)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

25. travnja 2024.

Žalitelj:

Celní jednatelství Zelinka s. r. o.

Druha stranka u žalbenom postupku:

Generální ředitelství cel

RJEŠENJE

Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud, Češka Republika) [*omissis*] u predmetu koji je pokrenulo: društvo **Celní jednatelství Zelinka s. r. o.**, [*omissis*] [žalitelj] protiv: **Generální ředitelství cel (Središnja carinska uprava, Češka Republika)** [*omissis*] [druha stranka u žalbenom postupku] povodom žalbe protiv odluke koju je druga stranka u žalbenom postupku donijela 21. studenoga 2022. [*omissis*] u postupku povodom žaliteljeve žalbe u kasacijskom postupku protiv presude Městskog soudu v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika) od 13. srpnja 2023., broj spisa 10 Af 2/2023–57,

odlučio je:

I. Sudu Europske unije **upućuje se** sljedeće prethodno pitanje:

Treba li pojam „greškom” iz članka 116. stavka 7. Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije tumačiti na način da se carinski dug ponovno potvrđuje samo kada je do povrata carine došlo zbog nenamjerne radnje carinskog tijela ili se greškom u smislu te odredbe može smatrati i pogrešna analiza razvrstavanja robe u carinsku tarifu koju je provelo carinsko tijelo?

[omissis]

Obrazloženje

I. Činjenice

[1.] Društvo Celní jednatelství Zelinka s. r. o. (u daljnjem tekstu: žalitelj) uvozi u Europsku uniju elektroničke proizvode AXIS S20xx (u daljnjem tekstu: roba) namijenjene puštanju u slobodan promet. Žalitelj je prvotno razvrstao te proizvode pod tarifnu oznaku carinske nomenklature KN 8521 90 00 90 kojoj odgovara carinska stopa u iznosu od 8,7 %. Celní úřad pro hlavní město Prahu (Carinski ured za glavni grad Prag, Češka Republika) zatim je utvrdio žalitelju carinu koja odgovara prijavljenoj tarifnoj oznaci carinske nomenklature u iznosu od 1 541 018 čeških kruna.

[2.] Žalitelj je zatim Carinskom uredu za glavni grad Prag podnio zahtjev za izmjenu tarifnog razvrstavanja te robe u podbroj kombinirane nomenklature 8517 62 00 00, kojem odgovara carinska stopa u iznosu od 0 %. Taj zahtjev uključivao je i zahtjev za povrat carine. Žalitelj je svojem zahtjevu priložio Závazná informace o sazebním zařazení zboží od Celního úřadu pro Olomoucký kraj (Obvezujuća tarifna informacija iz Carinskog ureda regije Olomouc) [omissis] u skladu s kojom je ista roba u okviru razmatranja zahtjeva koji je podnio drugi subjekt razvrstana pod tarifnu oznaku 8517 62 00 00. Carinski ured za glavni grad Prag prihvatio je žaliteljev zahtjev i vratio mu carinu u iznosu od 1 541 018 čeških kruna.

[3.] Celní úřad pro Jihomoravský kraj (Carinski ured za Južnu Moravsku, Češka Republika) proveo je 8. lipnja 2021. nad žaliteljem nadzor u pogledu oslobođene robe kako bi potvrdio tarifno razvrstavanje robe prijavljene u carinskim deklaracijama. Nakon provedenog nadzora zaključio je da je roba trebala biti pravilno razvrstana pod tarifnu oznaku 8521 90 00 90, pod koju je bila prvotno razvrstana. Stoga je dodatnim odlukama od žalitelja zahtijevao plaćanje carine u ukupnom iznosu od 1 541 018 čeških kruna. Žalitelj je protiv dodatnih odluka podnio žalbu Središnjoj carinskoj upravi koja je prihvatila tu žalbu i u obrazloženju svoje odluke istaknula da situaciju treba riješiti ponovnim potvrđivanjem carinskog duga u skladu s člankom 116. stavkom 7. Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije (u daljnjem tekstu: Carinski zakonik) kojim se omogućuje ponovno potvrđivanje carinskog duga u slučaju odobravanja povrata ili otpusta carine greškom.

[4.] Nadalje, na temelju devet odluka od 17. ožujka 2022. Carinski ured za glavni grad Prag odlučio je o ponovnom potvrđivanju carinskog duga u ukupnom iznosu od 1 541 018 čeških kruna jer je smatrao da je u ovom predmetu carina vraćena zbog pogreške carinskog tijela koja se sastoji od nepravilnog razvrstavanja žaliteljeve robe pod tarifnu oznaku carinske nomenklature 8517 62 00 00, kojoj odgovara carinska stopa u iznosu od 0 %. Žalitelj je protiv tih odluka

podnio žalbu Središňoj carinskoj upravi koja je odlukom od 21. studenoga 2022. odbila žalbu i potvrdila odluku Carinskog ureda za glavni grad Prag.

[5.] Žalitelj je protiv te odluke Središnje carinske uprave podnio tužbu Městskom soudu v Praze (Gradski sud u Pragu) koji je odbio tu tužbu. Městský soud v Praze (Gradski sud u Pragu) utvrdio je da se članak 116. stavak 7. Carinskog zakonika primjenjuje u tom predmetu jer se odnosi na materijalne nepravilnosti odluka carinskih tijela. U nekim jezičnim verzijama Carinskog zakonika upotrijebljen je pojam „error” (engleski) i „errore” (španjolski), koji u pravnom jeziku više znači „pogreška” nego „omaška”. U češkom prijevodu te odredbe došlo je do miješanja šireg pojma „neosnovano”, odnosno protivno zakonskim odredbama i užeg pojma „omaškom”, odnosno potpuno nenamjerno. Prema mišljenju Městskog soudu v Praze (Gradski sud u Pragu), članak 116. stavak 7. Carinskog zakonika stoga se primjenjuje u situaciji u kojoj je carinski dug neosnovano vraćen, što je slučaj u ovom predmetu.

[6.] Žalitelj je protiv presude Městskog soudu v Praze (Gradski sud u Pragu) podnio žalbu u kasacijskom postupku Nejvyššem správnom soudu (Vrhovni upravni sud). U njoj ističe da se pojam „greškom” iz članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika ne odnosi na slučajeve u kojima je carina neosnovano vraćena, nego na slučajeve u kojima je vraćena omaškom. Cilj je te odredbe izbjeći situacije u kojima je do povrata ili otpusta carine došlo zbog nenamjerne radnje carinskog tijela, a ne za ispravljanje situacija u kojima je carinsko tijelo pogrešno ocijenilo ključne činjenice u određenom predmetu. Članak 116. stavak 7. Carinskog zakonika treba tumačiti usko. Kad bi jedino ograničenje za njegovu primjenu bio trogodišnji rok zastare koji proizlazi iz članka 103. Carinskog zakonika, svaki put kad bi došlo do povrata carine određena bi stranka trebala čekati nekoliko godina prije nego što bi mogla biti sigurna da neće morati ponovno platiti vraćenu carinu.

[7.] U odgovoru na žalbu u kasacijskom postupku Središnja carinska uprava utvrdila je da članak 116. stavak 7. Carinskog zakonika treba tumačiti i drugim metodama osim jezičnog tumačenja te se on stoga primjenjuje i u ovom predmetu u kojem je do povrata carine došlo zbog pogrešne analize koju je provelo carinsko tijelo prilikom razvrstavanja robe pod određenu oznaku kombinirane nomenklature.

II. Primjenjivo pravo Europske unije

[8.] Člankom 116. stavkom 7. Carinskog zakonika u češkoj jezičnoj verziji određuje se:

Ako su carinska tijela odobrila povrat ili otpust omaškom [„omylem”], prvotni se carinski dug ponovno potvrđuje u mjeri u kojoj ne zastarijeva prema članku 103. U tim slučajevima, kamate plaćene prema stavku [6.] drugom podstavku moraju se nadoknaditi.

[9.] Stavak 7. povezan je sa stavkom 1. kojim se uređuje povrat i otpust carine i kojim se određuje:

Podložno uvjetima utvrđenima u ovom odjeljku, iznosi uvozne ili izvozne carine vraćaju se ili otpuštaju na temelju bilo čega od sljedećeg:

(a) previše naplaćenog iznosa uvozne ili izvozne carine;

(b) robe s nedostacima ili robe koja nije u skladu s uvjetima ugovora;

(c) greške nadležnih tijela;

(d) pravičnosti.

Ako je iznos uvozne ili izvozne carine bio plaćen, a odgovarajuća carinska deklaracija poništena u skladu s člankom 174., taj se iznos vraća.

[10.] U skladu s člankom 79. stavkom 5. Uredbe (EZ) br. 450/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o Carinskom zakoniku Zajednice (u daljnjem tekstu: Uredba 450/2008), koja je bila na snazi prije donošenja Carinskog zakonika koji se primjenjuje u ovom predmetu, na snazi je bila sljedeća odredba: *Ako je nadležno tijelo odobrilo povrat ili otpust greškom, prvotni se carinski dug ponovo potvrđuje utoliko ukoliko ne zastarijeva prema članku 68.*

[11.] Na temelju članka 242. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2913/92 od 12. listopada 1992. o Carinskom zakoniku Zajednice (u daljnjem tekstu: Uredba 2913/92) na snazi je bila odredba prema kojoj, *ako je carinski dug otpušten ili je odgovarajući iznos carine greškom vraćen, prvotni dug postaje ponovno dospjeli dug. Ako su plaćene bilo koje kamate prema članku 241., one se moraju vratiti.*

III. Analiza prethodnog pitanja

[12.] Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) zaključio je da je za ocjenu toga jesu li carinska tijela pravilno potvrdila carinski dug u žaliteljevu predmetu ključno to kako treba tumačiti pojam „*omyl*” [„omaškom”] upotrijebljen u češkoj verziji članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika. Međutim, stranke se ne slažu u pogledu toga kako treba tumačiti taj pojam. Žalitelj smatra da se carinski dug može ponovno potvrditi na temelju te odredbe samo ako je do povrata ili otpusta carine došlo zbog radnje carinskog tijela koju ono nije namjeravalo izvršiti. Središnja carinska uprava i Městský soud v Praze (Gradski sud u Pragu) smatraju da se carinski dug može ponovno potvrditi i kad je carina neosnovano vraćena ili otpuštena, odnosno kad carinska tijela počine pogrešku koja se sastoji od nepravilne ocjene toga kakvo tarifno razvrstavanje robe treba izvršiti u okviru oznake kombinirane nomenklature. Ako je žalitelj u pravu, njegov se carinski dug ne može potvrditi. Ako je druga stranka u žalbenom postupku u pravu, carinski dug mogao bi se potvrditi pod uvjetom da su ispunjeni drugi uvjeti, osobito oni koji se odnose na zastaru.

[13.] Na temelju sudske prakse Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud) Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) zaključio je da pojam „omaškom” ni na koji način nije definiran u smislu Carinskog zakonika ili ranijih akata Unije kojima se uređuje isto pitanje. Iako je Sud upotrijebio pojam „*omyl*” [„omaškom”] [u češkim jezičnim verzijama] nekih presuda (primjerice u presudama od 20. listopada 2005. u predmetu C-468/03, Overland Footware, od 5. listopada 2006. u predmetu C-100/05, ASM Lithography i od 15. srpnja 2010. u predmetu C-234/09, DSV Road), nije ga upotrijebio izravno u odnosu na postupanje carinskih tijela, nego u odnosu na postupanje uvoznika robe. Međutim, Sud ni u tim predmetima nije izravno tumačio taj pojam. Definiciju „pogrešnog” postupanja nadležnih tijela ne sadržava ni sudska praksa Suda u predmetima koji se odnose na poreze ili bespovratna sredstva.

[14.] Između sličnih pojmova, u sudskoj praksi Suda primjerice izraz „netočni ili nepotpuni podaci” tumačen je na način da uključuje materijalne pogreške ili nedostatke, kao i one koji se odnose na tumačenje primjenjivog prava (vidjeti presudu od 16. listopada 2014. u predmetu C-387/13, VAEX Varkens- en Veehandel, t. 50. i navedenu sudsku praksu). Taj se pojam u sudskoj praksi Suda ponekad miješa s pojmom „pogreška” koji obuhvaća ne samo materijalne pogreške nego i nenamjerne propuste kao i svaku deklaraciju sastavljenu protivno carinskim propisima (vidjeti presudu od 16. srpnja 2020. u predmetu C-97/19, Pfeifer & Langen GmbH & Co. KG, t. 54.). Međutim, i ta se sudska praksa odnosila na pogrešku koju je počinio uvoznik robe, a ne carinska tijela.

[15.] U pogledu pogreške carinskih tijela Sud je u točki 32. presude od 18. listopada 2007. u predmetu C-173/06 Agrover utvrdio da se priroda pogreške koju su počinila nadležna carinska tijela „ocjenjuje uzimajući u obzir stupanj složenosti ili jasnoće određene odredbe i vrijeme tijekom kojeg su tijela ustrajala u svojoj pogrešci” (presuda od 3. [ožujka] 2007. u predmetu Biegi Nahrungsmittel i Commonfood protiv Komisije, C-499/03 P, Zb., 2005., str. I-1751., t. 47. i 48. i navedena sudska praksa). Osim toga, Sud se o pogrešci carinskih tijela izjasnio u presudi od 10. prosinca 2015. u predmetu C-427/14 Veloserviss u kojoj je utvrdio da samo pogreške koje se mogu pripisati [aktivnom] postupanju nadležnih tijela otvaraju pravo na naknadno neprovođenje naplate ponovnog potvrđivanja carina. U tom se slučaju uvoznik može pozvati na opravdana očekivanja i dobru vjeru u pogledu pravilnosti postupanja carinskih tijela. Međutim, ta se presuda odnosila na primjenu članka 220. stavka 2. točke (b) Uredbe 2913/92, a ne njezina članka 242. kojim se uređivalo ponovno potvrđivanje carinskog duga.

[16.] Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) stoga je utvrdio da u dosadašnjoj sudskoj praksi Suda ne postoji odgovor na pitanje kako treba tumačiti pojam „*omyl*” [„omaškom”] u smislu članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika. Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) slaže se sa stajalištem Središnje carinske uprave i Městskog soudu v Praze (Gradski sud u Pragu) prema kojem se carinski dug može potvrditi na temelju te odredbe i kad se omaška carinskog tijela sastoji od pogrešne analize u pogledu toga kako treba razvrstati određenu robu pod određenu tarifnu oznaku carinske nomenklature. To je nedvojbeno bio slučaj

u ovom predmetu u kojem je Carinski ured za glavni grad Prag vratio carinu žalitelju s obzirom na to da je njegovu robu razvrstao pod pogrešnu tarifnu oznaku carinske nomenklature kojoj odgovara nulta stopa carine, na temelju Závazné informace o sazebním zařazení zboží od Celního úřadu pro Olomoucký kraj (Obvezujuća tarifna informacija iz Carinskog ureda regije Olomouc) za koju se kasnije ispostavilo da je pogrešna i protivna Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 2021/532 od 22. travnja 2021. o razvrstavanju određene robe u kombiniranu nomenklaturu kojom se ujednačava tarifno razvrstavanje upravo te robe u cijeloj Europskoj uniji na način da se razvrstava pod tarifnu oznaku 8521 90 00 kojoj odgovara carinska stopa u iznosu od 8,7 %.

[17.] Tumačenje članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika koje je prihvatio žalitelj prema kojem se taj članak može primjenjivati samo ako je carinsko tijelo potpuno nenamjerno vratilo carinu dovelo bi do bitnog i neopravdanog ograničenja mogućnosti primjene tog članka. U tom bi slučaju carinska tijela imala mogućnost ponovnog potvrđivanja carinskog duga samo ako bi, primjerice, nenamjerno izvršila povrat carine na račun krivog subjekta ili donijela odluku o povratu ili otpisu carinskog duga na ime krivog subjekta. Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) smatra da to nije bila namjera zakonodavca Unije. Iako se [češka verzija] Uredbe 450/2008, čija je odredba prethodila sadašnjem Carinskom zakoniku, također odnosila na omašku carinskih tijela prilikom povrata ili otpisa carine kao uvjet za ponovno potvrđivanje carinskog duga, iz češke verzije članka 242. Uredbe 2913/92, koja je prethodila dvjema prethodno navedenim uredbama, jasno je proizlazilo da je uvjet za ponovno potvrđivanje carinskog duga nezakonit, odnosno neosnovani povrat carine. Ni iz Carinskog zakonika ni iz drugih odredbi Unije kojima se uređuje to područje ne proizlazi da je zakonodavac Unije namjeravao ograničiti uvjet za to potvrđivanje na slučajeve povrata ili otpisa carinskih dugova na temelju nenamjernog postupanja carinskih tijela. Naime, Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) uvjeren je da bi zakonodavac Unije, da je želio postrožiti taj uvjet, to i učinio.

[18.] Osim toga, Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) utvrdio je da u članku 116. stavku 7. Carinskog zakonika u nekim jezičnim verzijama potvrđivanje carinskog duga nije uvjetovano nenamjernom greškom carinskog tijela, kao što je to slučaj u češkoj verziji [i poljskoj], nego se koriste pojmovima sličnijima češkom pojmu „propust” koji ima šire značenje. Tako je primjerice u engleskoj verziji Carinskog zakonika u kojoj je upotrijebljen pojam „error” koji je u pravnom jeziku sličniji češkom pojmu „propust” ili „pogreška”. U španjolskoj verziji upotrijebljen je pojam „errore”, u portugalskoj „erradamente”, a u francuskoj verziji te odredbe upotrijebljen je izraz „ont accordé à tort”. U njemačkoj verziji odredbe upotrijebljen je pojam „unrecht”, koji je sličniji češkom pojmu „nesprávně” [„nepravilno”] nego pojmu „omylem” [„omaškom”]. Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) smatra da iz tih verzija jasno proizlazi da je cilj članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika da do ponovnog potvrđivanja carinskog duga dođe kada carinska tijela prilikom povrata carine nisu postupala zakonito, odnosno pogriješila su, primjerice, prilikom razvrstavanja robe pod

određenu tarifnu oznaku carinske nomenklature, kao što je to bio sluĉaj u ovom predmetu.

[19.] Āeška jeziĉna verzija ĉlanka 116. stavka 7. Carinskog zakonika nije jedina verzija u kojoj je upotrijebljen pojam koji nije „propust” ili „pogreška”. U slovaĉkoj verziji te odredbe upotrijebljen je pojam „omylom” koji u potpunosti odgovara ĉeškom pojmu. U poljskoj verziji te odredbe upotrijebljen je pojam „omyłkowo”, a u ĉlanku 116. stavku 1. Carinskog zakonika za određivanje propusta carinskih tijela koji opravdava povrat ili otpust carine upotrijebljen je pojam „błęd”. Stoga se ne moŹe tvrditi da se samo ĉeška verzija odredbe razlikuje od preostalih jeziĉnih verzija.

[20.] U skladu sa sudskom praksom Suda, sve jeziĉne verzije pravnih akata Europske unije jednako su vjerodostojne i stoga Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) nije mogao prihvatiti da je u nekim jeziĉnim verzijama ĉlanka 116. stavka 7. Carinskog zakonika upotrijebljen isti pojam koji je upotrijebljen u ĉlanku 242. Uredbe 2913/92. Sud Europske unije veĉ je u presudi od 6. listopada 1982. u predmetu C-283/81 Srl Cilfit, t. 18., utvrdio da su „akti Zajednice sastavljeni na razliĉitim jezicima, a razliĉite jeziĉne verzije jednako su obvezujuće” (prijevod Nejvyššeg správnog soudu (Vrhovni upravni sud)). U toĉki 13. presude od 19. travnja 2007. u predmetu C-63/06 UAB Profisa, Sud je tu sudsku praksu saŹeo na sljedeći naĉin: „[i]z ustaljene sudske prakse proizlazi da potreba primjene, a stoga i ujednaĉenog tumaĉenja odredbi prava Zajednice iskljuĉuju to da se u sluĉaju dvojbe sadrŹaj određene odredbe razliĉito razmatra u jednoj njezinoj verziji, upravo suprotno, zahtijevaju da se tumaĉi i primjenjuje s obzirom na njezine verzije koje postoje na drugim sluŹbenim jezicima (presude od 12. studenoga 1969. u predmetu 29/69 Stauder protiv Ulm, Zb., str. 419., t. 3.; od 7. srpnja 1988. u predmetu 55/87 Moksels, Zb., str. 3845., t. 15. i od 2. travnja 1998. u predmetu C-296/95 EMU Tabac i dr., Zb., str. I-1605., t. 36.)”. Isto tako, u toĉki 24. presude od 13. rujna 2018. u predmetu C-287/17 Āeská pojišŹovna, a. s./WCZ, spol. s r. o., Sud je utvrdio: „[p]rema ustaljenoj sudskoj praksi, formulacija korištena u jednoj od jeziĉnih verzija neke odredbe prava Unije ne moŹe sluŹiti kao jedini temelj za tumaĉenje te odredbe ili imati prednost u odnosu na ostale jeziĉne verzije. Naime, odredbe prava Unije moraju se tumaĉiti i primjenjivati ujednaĉeno s obzirom na verzije sastavljene na svim jezicima Unije (presuda od 6. lipnja 2018., Tarragó da Silveira, C-250/17, EU:C:2018:398, t. 20.)”.

[21.] Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) stoga nije mogao utvrditi koji je od pojmova upotrijebljenih u razliĉitim jeziĉnim verzijama ĉlanka 116. stavka 7. Carinskog zakonika pravilan i je li u jeziĉnim verzijama u kojima je u toj odredbi upotrijebljen pojam „omył” [„omaškom”] rijeĉ samo o pogrešnom prijevodu. Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) također je utvrdio da se Sud u svojoj sudskoj praksi još nije izjasnio o znaĉenju ĉlanka 116. stavka 7. Carinskog zakonika i ĉlanaka kojima se uređuje to pitanje u ranijim uredbama. Sud Europske unije dosad nije tumaĉio ni pojam „omył” [„omaškom”]. U skladu sa sudskom praksom Suda, nacionalni sud protiv ĉijih odluka prema nacionalnom

pravu nema pravnog lijeka, odnosno Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud), mora ispuniti svoju obvezu upućivanja Suda pitanja o tumačenju prava Unije koje je postavljeno pred njim, osim ako utvrdi da to pitanje nije bitno ili da je dotična odredba prava Unije već bila predmetom tumačenja Suda ili da se pravilno tumačenje prava Unije toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji (vidjeti presudu Suda od 6. listopada 2021., predmet C-561/19, *Conorzio Italian Management i Catania Multiservizi* i navedenu raniju sudsku praksu, osobito prethodno navedenu presudu Suda u predmetu C-283/81, *Cilfit*).

[22.] Za ovaj predmet ključno je to kako treba tumačiti pojam „*omyl*” [„omaškom”] u smislu članka 116. stavka 7. Carinskog zakonika jer samo na temelju toga Nejvyšší správní soud (Vrhovni upravni sud) moći će ocijeniti je li to što su carinska tijela pristupila ponovnom potvrđivanju carinskog duga bilo zakonito. Stoga se to pitanje ne može smatrati *acte éclairé*, a s obzirom na njegovu dvosmislenost ne može se smatrati ni *acte clair*.

[*omissis*]